

BẢY MƯƠI NĂM QUAN HỆ VIỆT NAM - TRUNG QUỐC: NHỮNG DẤU MỐC QUAN TRỌNG

PHẠM BÌNH MINH *

Việt Nam và Trung Quốc là hai nước láng giềng, có nhiều sự tương đồng và truyền thống quan hệ gần bó. Qua 70 năm quan hệ ngoại giao giữa hai nước, hữu nghị, hợp tác là dòng chảy chính tuy có lúc phải trải qua thăng trầm, phù hợp với nguyện vọng và lợi ích chung của cả hai dân tộc. Việt Nam mong muốn hai bên cần cùng nhau kế thừa, giữ gìn và phát huy tốt mối quan hệ láng giềng hữu nghị - tài sản chung quý báu của hai dân tộc và duy trì xu thế phát triển ổn định, mang lại lợi ích thiết thực cho nhân dân hai nước. Quan hệ Việt Nam - Trung Quốc phát triển ổn định, lành mạnh cũng đóng góp tích cực cho hòa bình, ổn định và phồn vinh của khu vực.

NĂM 2020 có ý nghĩa quan trọng trong quan hệ hữu nghị truyền thống Việt Nam - Trung Quốc. Mùa Xuân Canh Tý năm nay, cùng với việc chào đón năm mới 2020, nhân dân hai nước Việt Nam - Trung Quốc vui mừng và phấn khởi kỷ niệm 70 năm Ngày thiết lập quan hệ ngoại giao giữa hai nước, cùng nhau ôn lại chặng đường 70 mùa xuân của mối quan hệ láng giềng hữu nghị do Chủ tịch Hồ Chí Minh và Chủ tịch Mao Trạch Đông cùng các nhà lãnh đạo tiền bối cách mạng hai nước dày công xây dựng và vun đắp.

Quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện Việt Nam - Trung Quốc

Ngày 18-1-1950 đã đi vào lịch sử quan hệ Việt Nam - Trung Quốc như một mốc son quan trọng. Sau khi được thành lập không lâu, nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa là quốc gia đầu tiên trên thế giới công nhận và thiết lập quan hệ ngoại giao với nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (nay là nước Cộng

hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam). Sự kiện này không những thể hiện mối quan hệ giữa nhân dân hai nước láng giềng núi liền núi, sông liền sông, mà còn đặc biệt có ý nghĩa khi cuộc đấu tranh vì độc lập, tự do và giải phóng dân tộc của nhân dân Việt Nam đang ở vào giai đoạn vô vàn khó khăn, thử thách, tiếp thêm sức mạnh cho cuộc đấu tranh chính nghĩa của nhân dân Việt Nam đi đến thắng lợi cuối cùng. Tiếp đó, ngày 1-9-1954, đồng chí La Quý Ba là Đại sứ nước ngoài đầu tiên trình quốc thư lên Chủ tịch Hồ Chí Minh tại chiến khu Việt Bắc.

Bảy mươi năm qua, tuy quan hệ hai nước có lúc thăng trầm, nhưng hữu nghị, hợp tác vẫn là dòng chảy chính. Tình hữu nghị giữa hai Đảng, nhà nước và nhân dân hai nước do Chủ tịch Hồ Chí Minh và Chủ tịch Mao Trạch Đông cùng các nhà lãnh đạo tiền bối

* Ủy viên Bộ Chính trị, Phó Thủ tướng Chính phủ, Bộ trưởng Bộ Ngoại giao, Chủ tịch phân ban Việt Nam trong Ủy ban chỉ đạo Hợp tác song phương Việt Nam - Trung Quốc

dây công gây dựng, vun đắp là tài sản quý báu chung của hai dân tộc, góp phần duy trì xu thế phát triển ổn định quan hệ hữu nghị truyền thống Việt Nam - Trung Quốc, mang lại lợi ích thiết thực cho nhân dân hai nước. Sự ủng hộ, giúp đỡ lẫn nhau, góp phần vào thành công của sự nghiệp cách mạng giải phóng dân tộc và xây dựng chủ nghĩa xã hội ở mỗi nước trong nhiều giai đoạn khác nhau. Đảng, Nhà nước và nhân dân Việt Nam luôn trân trọng và ghi nhớ những tình cảm, quá trình thực tiễn đó.

Trong tổng thể quan hệ đối ngoại của Việt Nam, quan hệ với Trung Quốc có vai trò và vị trí quan trọng, là một trong những ưu tiên hàng đầu trong chính sách đối ngoại của Đảng và Nhà nước Việt Nam. Đặc biệt, kể từ khi bình thường hóa năm 1991 đến nay, quan hệ Việt Nam - Trung Quốc đã phát triển sâu rộng trên tất cả các lĩnh vực, từ chính trị, kinh tế đến văn hóa - xã hội, an ninh, quốc phòng và giao lưu nhân dân. Giao lưu và tiếp xúc cấp cao được duy trì thường xuyên bằng nhiều hình thức linh hoạt. Hai bên đã xác định phát triển quan hệ hai nước theo phương châm *"láng giềng hữu nghị, hợp tác toàn diện, ổn định lâu dài, hướng tới tương lai"* (năm 1999) và tinh thần *"láng giềng tốt, bạn bè tốt, đồng chí tốt, đối tác tốt"* (năm 2005). Năm 2008, hai bên nhất trí thiết lập khuôn khổ quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện Việt Nam - Trung Quốc, đây là khung hợp tác cao nhất, nội hàm sâu rộng nhất trong quan hệ của Việt Nam với các nước trên thế giới, Trung Quốc cũng là quốc gia đầu tiên trên thế giới cùng Việt Nam xây dựng khuôn khổ hợp tác này.

Với sự nỗ lực chung của hai bên, quan hệ Việt Nam - Trung Quốc những năm qua về tổng thể duy trì đà phát triển và đạt được nhiều tiến triển mới. Hai bên duy trì thường xuyên các chuyến thăm và tiếp xúc cấp cao. Năm 2015 và năm 2017, Tổng Bí thư hai

Đảng đã thăm nhau trong cùng một năm. Lãnh đạo cấp cao hai nước thường xuyên gặp gỡ nhân dịp tham dự các diễn đàn đa phương. Qua các chuyến thăm và tiếp xúc, lãnh đạo cấp cao hai Đảng, hai nước đã đạt được nhận thức chung quan trọng, góp phần củng cố và tăng cường tin cậy chính trị, thúc đẩy hợp tác toàn diện trên các lĩnh vực, là định hướng chiến lược nền tảng, lâu dài cho sự phát triển lành mạnh, ổn định của quan hệ Việt Nam - Trung Quốc. Tuyên bố chung Việt Nam - Trung Quốc tháng 11-2017 nhấn mạnh: *"hai bên sẽ luôn nhìn nhận và phát triển quan hệ Việt - Trung từ tầm cao chiến lược và tầm nhìn lâu dài, kiên định thực hiện chính sách hữu nghị đối với nhau"*; cho rằng *"lãnh đạo cấp cao hai Đảng, hai nước, đặc biệt là lãnh đạo cấp cao nhất duy trì tiếp xúc thường xuyên có vai trò định hướng quan trọng đối với việc phát triển quan hệ song phương"*; nhất trí thông qua các hình thức linh hoạt, đa dạng như thăm song phương, cử đặc phái viên, thiết lập đường dây nóng, gặp gỡ thường niên và tại các diễn đàn đa phương để duy trì và tăng cường truyền thông tốt đẹp về giao lưu cấp cao, kịp thời trao đổi ý kiến về các vấn đề lớn và quan trọng trong quan hệ hai Đảng, hai nước và các vấn đề mà hai bên cùng quan tâm.

Tính đến nay, Việt Nam và Trung Quốc đã thiết lập được gần 60 cơ chế giao lưu, hợp tác từ Trung ương tới địa phương liên quan đến gần như tất cả các lĩnh vực, phát huy vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy quan hệ hợp tác hữu nghị giữa các bộ, ngành, địa phương hai nước. Trong đó, Ủy ban chỉ đạo hợp tác song phương Việt Nam - Trung Quốc là cơ chế điều phối tổng thể các lĩnh vực hợp tác giữa hai nước, đến nay đã tổ chức được 11 vòng. Hai bên đang tích cực phối hợp để chuẩn bị tổ chức phiên họp lần thứ 12 dự kiến diễn ra tại Trung Quốc.

Hợp tác giữa hai Đảng được đẩy mạnh, góp phần quan trọng vào việc xây dựng quan hệ tin cậy giữa hai nước. Hai bên duy trì trao đổi đoàn và thiết lập cơ chế giao lưu, hợp tác thường xuyên giữa các ban Đảng, nhất là trong lĩnh vực đào tạo cán bộ, xây dựng Đảng...; tổ chức thành công Cơ chế gặp gỡ cấp cao hai Đảng và Hội thảo lý luận đề trao đổi về kinh nghiệm xây dựng Đảng, quản lý nhà nước, đổi mới, cải cách mở cửa và hội nhập quốc tế; ký kết và triển khai hiệu quả Kế hoạch hợp tác giữa hai Đảng, Thỏa thuận hợp tác đào tạo cán bộ cấp cao giữa hai Đảng.

Giao lưu, hợp tác giữa Quốc hội Việt Nam với Nhân Đại Trung Quốc, giữa Mặt trận Tổ quốc Việt Nam với Chính hiệp Trung Quốc và giữa các bộ, ngành như ngoại giao, quốc phòng, công an không ngừng được tăng cường. Đến nay, hai bên đã triển khai tốt hoạt động Giao lưu hữu nghị quốc phòng biên giới Việt - Trung, Đối thoại An ninh chiến lược, Đối thoại Chiến lược quốc phòng; duy trì cử tàu hải quân thăm lẫn nhau, tuần tra chung trên bộ và Vịnh Bắc Bộ, kiểm tra liên hợp nghề cá giữa Cảnh sát biển Việt Nam và Tổng đội Ngư chính Trung Quốc, giao lưu sỹ quan trẻ...

Hợp tác giữa các địa phương Việt Nam với các tỉnh, thành Trung Quốc, nhất là Quảng Tây, Vân Nam, Quảng Đông... diễn ra sôi động, đạt nhiều thành quả thiết thực. Tính đến nay, đã có gần 50 tỉnh/thành của Việt Nam thiết lập quan hệ hợp tác hữu nghị với các tỉnh/thành/khu tự trị của Trung Quốc. Các cơ chế, chương trình giao lưu hợp tác giữa địa phương hai nước được tổ chức thường xuyên như: Gặp gỡ đầu Xuân giữa Bí thư Tỉnh ủy các tỉnh Quảng Ninh, Lạng Sơn, Cao Bằng, Hà Giang của Việt Nam với Bí thư Khu ủy khu tự trị dân tộc Choang Quảng Tây (Trung Quốc) và Ủy ban công tác liên hợp giữa các tỉnh này với

Quảng Tây; Hội nghị kiểm điểm tình hình hợp tác giữa các bộ/ngành, địa phương Việt Nam với tỉnh Quảng Đông (Trung Quốc); Nhóm công tác liên hợp giữa các tỉnh Hà Giang, Lào Cai, Lai Châu, Điện Biên và tỉnh Vân Nam (Trung Quốc); Hợp tác Hành lang kinh tế giữa các tỉnh/thành phố Lào Cai, Hà Nội, Hải Phòng, Quảng Ninh với tỉnh Vân Nam (Trung Quốc). Qua các phiên họp, hai bên đã đi sâu trao đổi về các biện pháp nhằm tăng cường sự hiểu biết và tin cậy lẫn nhau, thúc đẩy hợp tác thực chất trên các lĩnh vực, giải quyết các khó khăn, vướng mắc trong quá trình hợp tác, cùng xây dựng đường biên giới hòa bình, ổn định, hữu nghị, đóng góp cho quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện Việt Nam - Trung Quốc phát triển ổn định, lành mạnh.

Giao lưu, trao đổi giữa các đoàn thể quần chúng ngày càng mở rộng, góp phần tăng cường sự tin cậy, thúc đẩy hợp tác cùng có lợi, tạo cơ sở vững chắc cho quan hệ hai nước. Hai bên đã phối hợp tổ chức nhiều hoạt động phong phú như Diễn đàn nhân dân, Liên hoan hữu nghị nhân dân, Liên hoan nhân dân biên giới, Gặp gỡ hữu nghị thanh niên, Liên hoan thanh niên,...

Quan hệ kinh tế, thương mại, đầu tư, khoa học - công nghệ, văn hóa, giáo dục, du lịch... phát triển sâu rộng, đi vào thực chất, trở thành điểm sáng trong quan hệ hai nước. Tháng 11-2017, hai nước đã ký Bản ghi nhớ hợp tác về kết nối giữa khuôn khổ "Hai hành lang, một vành đai" với Sáng kiến "Vành đai, Con đường". Kể từ năm 2004, Trung Quốc đã trở thành đối tác thương mại lớn nhất của Việt Nam. Đến nay, Trung Quốc là thị trường nhập khẩu lớn nhất và thị trường xuất khẩu lớn thứ hai của Việt Nam, trong khi Việt Nam là đối tác thương mại lớn nhất của Trung Quốc trong Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN), đối tác thương mại lớn thứ tám, thị trường xuất khẩu lớn thứ

năm và là thị trường nhập khẩu lớn thứ chín của Trung Quốc trên thế giới. Năm 2018, kim ngạch thương mại song phương Việt Nam - Trung Quốc đạt 106,7 tỷ USD, tăng hơn 3.300 lần so với năm 1991. Kim ngạch thương mại song phương năm 2019 ước đạt 116,8 tỷ USD, tăng 9,5% so với năm 2018 và tăng hơn 3.650 lần so với năm 1991 khi hai nước mới bình thường hóa quan hệ.

Tính đến nay, Trung Quốc có 2.807 dự án đầu tư vào Việt Nam với tổng vốn đăng ký 16,3 tỷ USD, đứng thứ 7/135 quốc gia và vùng lãnh thổ có đầu tư trực tiếp tại Việt Nam. Các khoản tín dụng ưu đãi dài hạn và viện trợ không hoàn lại của Chính phủ Trung Quốc dành cho Việt Nam cũng góp phần quan trọng đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của nhiều địa phương Việt Nam. Hằng năm có trên 5 triệu lượt khách Trung Quốc sang Việt Nam, Hiện nay, có khoảng 11.000 học sinh Việt Nam đang học tập tại Trung Quốc và khoảng 2.000 học sinh Trung Quốc đang học tập tại Việt Nam. Hai nước cũng đang phối hợp, triển khai một số biện pháp nhằm khắc phục các vấn đề tồn tại trong các lĩnh vực hợp tác.

Thúc đẩy quan hệ hữu nghị, hợp tác lâu dài Việt Nam - Trung Quốc

Với sự nỗ lực chung của hai bên trong việc thực hiện các thỏa thuận và nhận thức chung của lãnh đạo cấp cao hai nước, các vấn đề tồn tại trong quan hệ hai nước đã từng bước được giải quyết. Xuất phát từ lợi ích lâu dài, hai nước đã hoàn thành toàn bộ công tác phân giới cắm mốc biên giới trên đất liền và phân định Vịnh Bắc Bộ. Hai nước ký Hiệp ước biên giới trên đất liền (năm 1999), Hiệp định phân định và Hiệp định hợp tác nghề cá Vịnh Bắc Bộ (năm 2000), hoàn thành toàn bộ công tác phân giới cắm mốc (năm 2008) và ký kết ba văn kiện về quản lý biên giới trên đất liền (năm

2009). Đây là những sự kiện quan trọng có ý nghĩa lịch sử, tạo tiền đề xây dựng đường biên giới Việt Nam - Trung Quốc thành đường biên giới hòa bình, ổn định và phát triển, góp phần tăng cường quan hệ hữu nghị và hợp tác giữa hai nước, đồng thời là kinh nghiệm quý báu để hai nước xử lý, giải quyết các bất đồng trong vấn đề biên giới lãnh thổ sau này.

Hiện nay, hai nước còn có bất đồng và nhận thức khác nhau đối với vấn đề trên biển. Lãnh đạo cấp cao hai Đảng, hai nước đã đạt được nhiều nhận thức chung quan trọng về việc kiểm soát bất đồng, duy trì hòa bình, ổn định ở Biển Đông. Hai bên đã ký kết Thỏa thuận về những nguyên tắc cơ bản chỉ đạo giải quyết vấn đề trên biển Việt Nam - Trung Quốc (năm 2011), thiết lập và duy trì thường xuyên cơ chế đàm phán cấp Chính phủ về biên giới lãnh thổ, các cuộc gặp giữa hai Thứ trưởng Ngoại giao, Trưởng đoàn đàm phán biên giới cấp chính phủ về biên giới lãnh thổ và cơ chế đàm phán Nhóm công tác cấp chuyên viên Việt Nam - Trung Quốc về vùng biển ngoài cửa Vịnh Bắc Bộ, Nhóm công tác về hợp tác trong các lĩnh vực ít nhạy cảm trên biển, Nhóm công tác bàn bạc về hợp tác cùng phát triển trên biển.

Đối với vấn đề Biển Đông, Việt Nam luôn kiên trì thông qua các biện pháp hòa bình phù hợp với Hiến chương Liên hợp quốc và quy định của luật pháp quốc tế, trong đó ưu tiên đàm phán, đối thoại để tìm kiếm biện pháp giải quyết bất đồng. Việt Nam cùng Trung Quốc duy trì trao đổi thường xuyên ở nhiều cấp, nhiều kênh để duy trì hòa bình, ổn định ở Biển Đông, góp phần gìn giữ hòa bình, ổn định của khu vực và trên thế giới; cùng các nước ASEAN kiên trì đàm phán với Trung Quốc về Bộ Quy tắc ứng xử ở Biển Đông (COC) hiệu lực, hiệu quả và thực chất.

Các bài học kinh nghiệm quý báu trong quá trình đàm phán giải quyết vấn đề

biên giới trên đất liền và phân định Vịnh Bắc Bộ cùng với “Thỏa thuận về những nguyên tắc cơ bản chỉ đạo giải quyết vấn đề trên biển Việt Nam - Trung Quốc” và nhận thức chung đạt được giữa lãnh đạo cấp cao hai nước sẽ tạo tiền đề, niềm tin để hai bên tiếp tục đàm phán, tìm kiếm biện pháp từng bước giải quyết hòa bình vấn đề Biển Đông trên cơ sở quan hệ hữu nghị giữa hai nước, tôn trọng quyền và lợi ích chính đáng của nhau, phù hợp với luật pháp quốc tế, nhất là Công ước của Liên hợp quốc về Luật Biển năm 1982 (UNCLOS 1982) và Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC) ký giữa ASEAN và Trung Quốc.

Trong bối cảnh tình hình thế giới và khu vực diễn biến phức tạp, cả hai Đảng, hai nước Việt Nam và Trung Quốc đều đứng trước những thời cơ và thách thức mới trong công cuộc đổi mới, cải cách mở cửa và phát triển đất nước. Hơn bao giờ hết, hai bên đều cần môi trường hòa bình, ổn định, phục vụ mục tiêu chiến lược phát triển ở mỗi nước. Năm 2020, năm kỷ niệm 70 năm thiết lập quan hệ ngoại giao hai nước - là dịp để hai bên cùng nhìn lại chặng đường đã qua và cùng hướng tới một chặng đường mới cho quan hệ hai nước. Đảng, Nhà nước và nhân dân Việt Nam luôn coi trọng quan hệ hữu nghị, hợp tác bình đẳng cùng có lợi với Trung Quốc, chân thành mong muốn quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện Việt Nam - Trung Quốc ngày càng phát triển, đi vào chiều sâu, ổn định, bền vững. Thực tiễn đã chứng minh, việc không ngừng củng cố và phát triển quan hệ hữu nghị trên cơ sở tôn trọng lẫn nhau, hợp tác cùng có lợi có ý nghĩa hết sức quan trọng, phù hợp với lợi ích căn bản và lâu dài của nhân dân hai nước, góp phần củng cố hòa bình, ổn định, hợp tác và phát triển ở khu vực và trên thế giới.

Những thành quả trong quan hệ Việt Nam - Trung Quốc 70 năm qua là tài sản quý báu của nhân dân hai nước. Năm 2020, hai nước sẽ phối hợp tổ chức nhiều hoạt động kỷ niệm, giao lưu hữu nghị đa dạng và phong phú liên quan đến nhiều lĩnh vực. Hai bên nhất trí thúc đẩy các chuyến thăm và tiếp xúc cấp cao; phối hợp tổ chức tốt các hoạt động kỷ niệm 70 năm thiết lập quan hệ ngoại giao Việt Nam - Trung Quốc; triển khai hiệu quả các cơ chế giao lưu, hợp tác; duy trì xu thế phát triển tích cực trong hợp tác kinh tế - thương mại, đầu tư, du lịch, không ngừng mở rộng và nâng cao chất lượng, hiệu quả các lĩnh vực hợp tác về khoa học - công nghệ, giao thông vận tải, nông nghiệp; tiếp tục hỗ trợ, khuyến khích các địa phương tăng cường giao lưu, hợp tác cùng có lợi; tổ chức tốt các hoạt động giao lưu nhân dân, tăng cường tin cậy và hiểu biết lẫn nhau. Bên cạnh đó, hai bên cần tuân thủ nghiêm túc các nhận thức chung cấp cao và Thỏa thuận những nguyên tắc cơ bản chỉ đạo giải quyết vấn đề trên biển Việt Nam - Trung Quốc, thúc đẩy hợp tác trên biển trên cơ sở tôn trọng các quyền lợi chính đáng của nhau, phù hợp với luật pháp quốc tế, nhất là Công ước của Liên hợp quốc về Luật Biển năm 1982 (UNCLOS 1982) và Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC), vì hòa bình, an ninh và hợp tác ở khu vực và trên toàn thế giới.

Chúng ta tin tưởng rằng các hoạt động này sẽ tạo động lực mới thúc đẩy quan hệ hai nước tiếp tục phát triển, mong muốn năm 2020 sẽ đánh dấu giai đoạn phát triển mới ngày càng tốt đẹp của quan hệ giữa hai Đảng, hai Nhà nước và nhân dân hai nước.

Nhân dịp Xuân Canh Tý, chúng ta cùng gửi tới nhân dân Trung Quốc lời chúc mừng năm mới tốt đẹp nhất. Chúc tình hữu nghị và quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện Việt Nam - Trung Quốc không ngừng phát triển. □